



РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол

О Т Ч Е Т

за дейността на Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за 2015 година

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол е второстепенен разпоредител с бюджетни средства към Министерство на земеделието и храните, създадена с ПМС № 203 от 10 ноември 1999 година

Агенцията извършва дейностите, предвидени в Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни (ЗЗНСРПЖ), Закона за посевния и посадъчен материал (ЗППМ), сертифицира и контролира производството на хмел и продукти от хмел в съответствие с правото на Европейския съюз (Регламенти 1850/2006/ЕС и 1234/2007/ЕС) и е контролен орган по чл.115 от Закона за генетично модифицираните организми (ЗГМО).

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD).

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесет търговски директиви на Европейския съюз за сектора. Предвидените в законодателството дейности бяха извършени в определените срокове и обем, както следва:

- **Отчет и анализ за 2015 година**

Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на семената и посадъчния материал.

Актуализирани бяха подзаконови нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Бяха подготвени и публикувани наредби за изменение и допълнение на действащи наредби, бяха разработени специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (РХС) съобразно техническите протоколи на CPVO и UPOV, методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК). При подготовката на промените в законодателството бяха спазени сроковете, предвидени в Плана за действие за 2015 година.

Подобряване обслужването на физически и юридически лица и облекчаване достъпа до административни услуги.

С цел непрекъснато подобряване обслужването на физически и юридически лица, през 2015 г. ИАСАС внедри система за управление на качеството по изискванията на международен стандарт ISO 9001:2008. Това бе постигнато благодарение на финансова помощ по проект № 13-31-30/19.11.2013г. „Подобряване на обслужването на гражданите и бизнеса в ИАСАС чрез внедряване и сертифициране на система за

управление на качеството" и ангажираността на висшето ръководство и всички служители на агенцията.

Разработените процедури обхващат всички дейности по сортоизпитване и сертификация на посевен и посадъчен материал.

ИАСАС проведе обучения на специалистите по прилагане на разработените процедури от системите за управление на качество, както и обучение за вътрешни одитори на база изискванията на ISO 9011:2011 „Указания за одит на системи за управление“.

Внедряването на ISO 9001:2008 допринесе за:

- усъвършенстване и подобрене проследимостта на процесите в агенцията;
- засили вътрешния контрол при изпълнение на процесите;
- подобри способността на агенцията да предоставя услуги, съответстващи на изискванията на гражданите и на приложимите нормативни актове;
- повиши компетентността на служителите, а от там и ефективността при обслужване на гражданите;
- утвърди ИАСАС, като добър партньор, предлагащ качествени услуги, основани на принципите на законност, достъпност, отговорност и ефективност;
- укрепване на позициите на агенцията пред други междуведомствени и международни институции и организации.

За изучаване удовлетвореността на гражданите на достъпни места в териториалните звена и в централно управление са поставени анкетни карти. Резултатите от анкетирането подпомагат предприемането на действия за подобрене на обслужването.

С цел постигане на прозрачност в административното обслужване, агенцията публикува на интернет страницата си пълен списък на всички извършвани административни услуги и изискванията за документи, предоставяни от клиентите и по електронен път.

Администриране на държавна помощ.

През 2015 година се подписа Договор № 22231001 от 27.04.2015 год. между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС, на основание чл. 20, параграф 1, буква „б“ и параграф 2 буква „б“, от Регламент (ЕС) № 702/2014 г., относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горското стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1857/2006 на Комисията; Закон за подпомагане на земеделските производители, чл. 12 ал. 1 т. 2 и т. 5 и ал. 2 т. 1., буква „а“; решение на Управителния съвет на ДФ „Земеделие“, Протокол № 77 от 2015 г., ДФ „Земеделие“ предоставя парични средства на ИАСАС, за заплащане на извършваните от нея услуги на земеделски стопани, регистрирани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители, отговарящи на определенията за малки и средни предприятия и предприятия в незатруднено положение, получили разрешение за производство на посевен и посадъчен материал, по реда на чл. 28 на ЗППМ.

В изпълнение на договора за предоставяне на държавна помощ за насърчаване производството и използването на качествени семена и посадъчен материал за 2015 г. ИАСАС извърши следните услуги обединени в „Схема за качество“:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партии семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партии семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овоен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени,

фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

От държавната помощ за насърчаване производството и използването на качествени семена и посадъчен материал се възползваха деветдесет процента от клиентите на ИАСАС.

Държавната помощ бе предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност в резултат от използването на сертифицирани семена свързана с количеството и качеството на продукцията. Положителният ефект от производство на повече и по-качествена продукция от единица площ и подобряване агроекологичността на селскостопанското производство са от полза за цялото общество.

Общата стойност на предоставените от ИАСАС услуги до за 2015 г. в размер на 1 257 369 (един милион двеста петдесет и седем хиляди триста шестдесет и девет) лева.

Издаване на официална сортова листа на Република България.

През отчетният период ИАСАС осъществяваше постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите членки и други международни институции, по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове рестения в и от официалната сортова листа, както и относно търговията на семена и посадъчен материал.

Официална сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС.

За информация на заинтересованите лица, Официалната сортова листа бе публикувана на интернет страницата на агенцията през месец януари и своевременно актуализирана след издаване на заповеди на министъра на земеделието и храните за признаване за вписване на нови сортове растения.

От общият брой заявки бяха вписани 850 сорта полски, зеленчукови, медицински, ароматни и овощни култури, лоза и тютюн, което е с повече от 10% в сравнение с предходната година.

По отношение на полските и зеленчукови култури се наблюдава увеличение броя на вписаните сортове. От общо 535 сорта полски култури 202 сорта са защитени със сертификат за правна закрила в Патентно ведомство. От общо 176 вписани сортове от зеленчукови култури, 57 броя от тях притежават сертификат за правна закрила.

При овощните култури и лозата броят на подадените за вписване сортове се запазва. Съгласно чл.13, ал.(4) от ЗППМ производителите и търговците на овощен посадъчен материал имат право да осъществяват дейност със сортове вписани в "списък на производителя или търговеца на семена и посадъчен материал", който се предоставя при поискване от ИАСАС за проверка.

Броят на заявените за вписване сортове тютюн в официалната сортова листа на страната се запазва. От общо вписани 33 сорта тютюн, 27 броя притежават сертификат за правна закрила. От общия брой - 28 сорта са българска селекция.

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС), и биологични и стопански качества (БСК) на нови сортове растения

През 2015 г. в опити за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) бяха заложили и изпитани общо 891 (при 1023 за 2014 г.) броя сортове, хибриди и линии, като 293 (при 291 за 2014 г.) от тях бяха по сключени договори за сортоизпитване и

598 – подобни сортове, и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове, и за изготвяне сортоописания на чужди сортове, признати от други изпитващи офиси. Сравнителната сортова колекция наброява 4228 сорта от 22 вида земеделски култури.

Прогнозните очаквания за следващите години са за увеличение броя и размера на услугите по сортоизпитване, извършвани от ИАСАС. Това се дължи на одобрението на агенцията за изпитващ офис към Офиса на общността за сортовете растения (CPVO), както и на постоянното разширяване на включените в обхвата видовете култури. През 2015 г. обхватът бе разширен с вида полски фасул.

През 2015 г. бяха проведоха опити за РХС с 4 кандидат сорта слънчоглед и 2 кандидат сорта ориз, възложени с договор от CPVO и с 1 кандидат сорт нахут, възложен от Чешкия сортоизпитващ офис (UKZUZ).

По видове земеделски култури сортоизпитването за РХС беше разпределено както следва: 18 вида полски култури (при 22 за 2014 г.); 12 вида зеленчукови култури (при 12 за 2014 г.); 4 вида трайни култури и копринена пеперуда (при 5 за 2014 г.).

Общият брой сортове, без сортове стандарти, които бяха заложили и изпитани в опити за БСК (за вписване в Официалната сортова листа и в предварителни опити, съгласно сключени договори) бяха 1668 и 2 хибрида копринена пеперуда (при 1877 броя за 2014 г.).

От общия брой сортове в предварително изпитване бяха заложили и изпитани 1477 (при 1662 за 2014 г.) броя хибриди царевица, слънчоглед, рапица и сортове обикновена и твърда пшеница, тритикале и ечемик, а за БСК бяха заложили и изпитани 191 сорта и 2 хибрида копринена пеперуда, общо 193 броя (при 213 за 2014 г.), съответно с 9,39% и с 11,1% по-малко в сравнение с 2014 година.

От изпитаните сортове за БСК и предварително изпитване 1616 броя бяха чужда селекция (96,77 %) и 52 броя българска селекция (3,21 %). Съпоставено с 2014 г. се забелязва тенденция за увеличаване с 20,93% на изпитаните за БСК сортове българска селекция.

Извършени бяха 1094 (при 1941 броя за 2014 г.) броя оценки: 183 фитопатологични, 87 за студоустойчивост и 824 химико-технологични и дегустационни.

Изготвени бяха общо 204 броя окончателни доклади за РХС и доклади за БСК с окончателни резултати от проведено 2-3 годишно сортоизпитване за експертни комисии.

През 2015 г. бяха заложили 1507 (при 1625 за 2014 г.) броя проби за грунтов контрол от 36 вида земеделски култури (18 полски и 18 зеленчукови), от които бяха одобрени 1495 броя.

Регистриране и поддържане на бази данни за производители, заготовители и търговци на посевен и посадъчен материал, по чл.28 от ЗППМ

За регламентиране дейностите по производство, заготовка и търговия със семена и посадъчен материал, ИАСАС поддържа публичен регистър, който позволява бързо ориентиране на потребителите и други административни звена за регистрираните по дейности и групи култури лица.

Базата данни е обществено достъпна, използва се и в работата на Държавен фонд „Земеделие“ и може да бъде видяна на следния адрес:

<http://www.iasas.government.bg/bg/news.html?newsid=188>

През 2015 г. общият брой на издадените удостоверения за производство, заготовка и търговия е 292 бр., което е с 19 % повече от 2014 г., а на разрешенията – 157 бр., което е с 28 % повече от предходната година.

Сертифициране на посевен и посадъчен материал.

Сертификацията на посевния и посадъчен материал през 2015 година се извърши съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на

качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През годината бяха получени заявления за сертификация за 43 534 ха семепроизводствени посеви от различни групи култури. Общата площ на инспектираните посеви от инспектори на ИАСАС от полски култури е 43 464 ха, като най-голям дял заема групата на зърнените култури – 38 392 ха (88,3%), фуражни – 2 251 ха (5,2%), маслодайни и влакнодайни – 2 561 ха (5,9%), картофи – 254 ха (0,5%), тютюн – 3 ха, цвекло 3 ха и зеленчукови култури – 70 ха (0,1%). В сравнение с 2014 г. инспектираните посеви намаляват незначително с 7,4 %. След извършване на полските инспекции са декласирани 91 ха (0,2%) в по-ниска категория от заявената за сертификация, бракувани са 158 ха (0,4%) поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите по чл.29, ал.6 от ЗППМ,

За резултатите от извършените полски инспекции са издадени 2 277 броя акта за полски инспекции.

Инспектирани са 519 ха семепроизводствени посеви от пшеница, ечемик, слънчоглед, царевица, и фуражни култури от лица получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по чл. 6 от ЗППМ, което е с 1 332 ха по-малко в сравнение с 2014 г.

През 2015 година е налице незначително намаляване на инспектираните посеви от зимна обикновена пшеница, тритикале и царевица в сравнение с предходната година, докато инспектираните площи за овес и ориз се увеличават с 40%.

При инспектираните посеви от маслодайни и влакнодайните култури се наблюдава петкратно увеличение на площите (с изключение на посевите от слънчоглед), като най-голямо е увеличението на площите със соя. Една от основните причини за намаляването на обема при семепроизводството на слънчоглед се дължи на трудното осигуряване на необходимата пространствена изолация от 1 500 метра (в ЕС е 750 м) и нуждата от поливни площи.

Производството на семена от фуражни култури в сравнение с 2014 г. е увеличено двойно, като най-голям ръст се наблюдава при фуражния грах – инспектирани са 1 136 ха, а през 2014 г. - 325 ха.

Инспектираните посеви от зеленчукови видове през 2015 г. са увеличени почти три пъти спрямо предходните две години.

При производството на семена от картофи се запазва обема на инспектираните посеви.

Намаляват инспектираните площи при тютюн и цвекло, спрямо 2014 г..

През 2015 г. са инспектирани 37 ха лозови маточници (2014г.- 27 ха), 44 ха маточни лозя (2014 г. - 27 ха) и 20 ха лозови вкоренилища (2014г. – 16 ха) и са издадени 737 броя акта за полска инспекция (2014 г. - 56 броя).

Окачествени са 4 185 024 броя лозов посадъчен материал (2014 г. -3 186 400 бр.) от които: 1 275 283 броя облагородени лози, 358 691 броя броя резници за калеми и 2 551 050 броя резници за подложки.

Основна причини за увеличаване на площите за производство на качествени семена и посадъчен материал е предоставената държавна помощ, като за първи път през 2015 година в обхвата на схемата са включени овощен и лозов посадъчен материал.

За целите на сертификацията бяха взети 6 005 броя проби от хомогенно заготвени партии семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2013 г., бяха взети 532 броя проби.

В отдел Централна лаборатория бяха извършени 4 303 анализа за определяне на посевните качества на семената, в т.ч. 1 321 за аналитична чистота, 1 744 за кълняемост, 1 227 за съдържание на влага в семената, 13 теста генетичен маркер.

Централна лаборатория, като акредитирана от Международната асоциация по семетестване ИСТА, през 2015 г. участва успешно в три кръгови международни теста на соя, червена детелина и ориз.

През отчетния период са извършени 83 теста "електрофореза" за извършване експертизи на биохимично и генетично равнище за установяване сортовата автентичност и сортовата чистота на семената от родителски линии и хибриди от царевица и слънчоглед.

От лабораторията са издадени 25 бр. сертификати съгласно изискванията на схемите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) при износ на семена за трети страни.

През 2015 година бяха издадени 547 645 броя официални етикети.

Във връзка с изискването на чл.25, ал.4, т.2 на Наредба №7 от 24 февруари 2015 г. за прилагане на мярка 10 „Агроекология и климат“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. бяха издадени 400 броя удостоверения за вече съществуващи трайни насаждения и многогодишни култури потвърждаващи, че заявените сортове са застрашени от генетична ерозия.

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос и износ на семена и посадъчен материал от и за трети страни

През годината бяха извършени над 600 проверки по документи и на място. При проверките по ЗГМО не бе открито наличие на генетично модифицирани организми в конвенционалните партии семена. През годината бе подобро междуинституционалното сътрудничество БАБХ – ИАСАС по чл. 58 от ЗППМ, което доведе до значително подобряване на граничния контрол.

Осъществен е ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. При извършени проверки от инспекторите са взети 503 броя проби за контролен анализ. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена са спирани от търговия.

За резултатите от проверките са издадени контролни листове и констативни протоколи.

За нарушение разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал и изискванията на съответните наредби са съставени 3 акта за установяване на административни нарушения.

Съгласно чл. 6, ал. 17 от ЗППМ инспекторите от ИАСАС са извършили проверка на 20% от инспектираните площи от инспектори по чл.6 от ЗППМ. Не са констатирани несъответствия.

Предоставяне на възможност на бизнес операторите да извършват дейности по сертификация под официален контрол.

По условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2013 г. е издадено 1 разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС за частна лаборатория и на 3 физически лица за вземане на проби от семена.

• Очаквани данни за 2016 година

Основните приоритети в дейността на агенцията за 2016 година са:

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;
- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/ и закона за генетично модифицирани организми;
- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;
- Разширяване и своевременно обновяване на информацията предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

През 2016 година продължи дейността свързана с акредитацията на агенцията за официален изпитващ офис на Службата на Общността за правна закрила на сортовете растения (CPVO), с цел признаване изпитванията на сортовете растения за правна закрила на територията на общността.

През 2016 г. агенцията продължава да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС.

Целта на помощта е подпомагане на регистрираните земеделски стопани, за насърчаване производството и използването на сертифицирани (качествени) семена от зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни култури, картофи, тютюн, зеленчукови култури и памук. В обхвата на помощта е включен и посадъчен материал – лозов и овощен.

За реализиране целите на схемата за държавна помощ Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол предоставя услуги на земеделските производители свързани с полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети; вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране; лабораторен анализ на проби семена по групи култури; извършване на последващ контрол на партиди семена, както и окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2016 година е в размер на 1 000 000 лева, определен след решение на Управителния съвет на ДФ „Земеделие“.

Чрез прилагане на схемата и през 2016 година ще бъдат облекчени земеделските производители, чрез спестяване на разходи за извършваните от агенцията услуги свързани със сертификацията на семена.

През 2016 г. за полска инспекция са заявени общо 37 675 ха, в т.ч и 286 ха от инспектори по чл.6 от Закона за посевния и посадъчния материал. Спрямо предходните години заявените от инспектори по чл.6 от ЗППМ посеви намаляват.

От заявените семепроизводствени посеви от полски култури, най-голям дял заема групата на зърнените култури – 33 925 ха. (90,0%), фуражни – 3 073 ха (8,2%), маслодайни и влакнодайни – 513 дка (1,4%). Заявени са и семепроизводствени посеви от картофи – 110 ха (0,3%), тютюн - 1 ха и цвекло 2 ха, а зеленчукови култури - 51 ха (0,1%).

Продължава приемането на заявления за сертификация на пролетните култури.

През 2016 г. агенцията осъществява контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия. За резултатите от проверките се издават контролни листове и констативни протоколи.

ИАСАС няма закъснения при въвеждането и прилагането на европейското законодателство и по тази причина не се очакват проблеми или наказателни процедури за несъответствие от страна на Европейската комисия.

• Основни цели в дейността на агенцията за 2017 година

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;

- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/ и закона за генетично модифицирани организми;

- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;

- Разширяване и своевременно обновяване на информацията предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесетте директиви на Европейския съюз за сектора като основните дейности на агенцията са свързани с:

- Издаване на официална сортова листа на РБългария и подържане на комуникация с Европейската комисия по отношение на европейските каталози и Решение 842/2004/ЕС;

- Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност и биологични и стопански качества на нови сортове растения;

- Регистриране и подържане на бази данни за производители, заготовители и търговци на посевен и посадъчен материал, по чл.28 от ЗППМ;

- Сертифициране на посевен и посадъчен материал след изпълнени изисквания за полска инспекция и лабораторен анализ на семена;

- Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос и износ на семена и посадъчен материал от и за трети страни.